

**BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ 2023/24 ÖĞRETİM YILI ROMA
HUKUKU II FİNAL İMTİHANI**

ÖĞRENCİNİN:

03.06.2024

ADI SOYADI:

NO:

TALİMAT: 1. Mevzuat kullanmak yasaktır. 2. Süre 80 dakikadır. 3. Cevaplarınızı bırakılan boşluklara yazınız. Boşluğun dışına yazılanlar okunmayabilir. 4. Olaylar cevaplandırılırken cevapların gerekçeli olması gerekir. Gerekçesiz cevaplar doğru da olsa puan verilmez. 5. Mürekkepli kalem kullanınız. 6. Toplam 110 puanlık soru sorulmuştur. Her sorunun puan değeri karşısında yazmaktadır.

SORULAR

OLAY I: Maevius, Paulus'a, evinde çalıştırdığı kölesi **Titia'yı** satmıştır. Aralarında yaptıkları satım sözleşmesine göre, **Titia Paulus'a** 1 ay sonra teslim edilecektir. **Paulus** da parayı teslim anında ödeyecektir. Hamile olan **Titia, Maevius'un** evinde doğum yapmış, sağlıklı bir çocuk dünyaya getirmiştir. Fakat **Titia'nın** bünyesi bu doğumu kaldıramamış ve **Maevius'un** bütün çabalarına rağmen hayatını kaybetmiştir.

S. 1) Bu olayda satım akdi kurulmuş mudur, neden? (5 puan)

Evet kurulmuştur. Çünkü satım akdi Roma Hukukunda rızai akitlerdendi. Tarafların iradelerinin uyuşması ile akit kurulmuş olurdu. Satım akdi şekle bağlı da değildi. Bu olayda da rızalar uyuştugu için akit kurulmuştur.

S. 2) **Titia'nın** mülkiyeti **Paulus'a** geçmiş midir, neden? (5 puan)

Mülkiyet geçmemiştir. Çünkü mülkiyetin geçmesi için tasarruf işleminin yapılması gerekiyordu. Roma'da res mancipi sayılan mallarda tasarruf işlemi mancipatio veya in iure cessio, res nec mancipilerde ise traditio idi. Köleler res mancipi mallardandı. Bu nedenle mülkiyetin geçmesi için ya mancipatio veya in iure cessio yapılmalıydı. Bu olayda yapılmadığı için mülkiyet geçmemiştir.

S. 3) **Maevius, Paulus'tan** neyi talep edebilir, neden? (5 puan)

Satılan köle doğum anında ölmüştür. Bu durumda hasar söz konusudur. Hasar, satılan malın teslimden önce satıcının kusuru olmadan telef olmasıdır. Böyle bir durumda hasar alıcıya geçerdi. Ancak malda bir artış olursa ki buna yarar denirdi, yarar da alıcıya ait olurdu. Somut olayda kölenin ölümü hasar, doğan çocuk ise yarar olarak nitelendirilir. Hasar alıcıya ait olduğu için Maevius satılan kölenin bedelini Paulus'tan talep edebilir.

S. 4) **Paulus, Maevius'tan** neyi talep edebilir neden? (5 puan)

Satım sözleşmesinde sözleşme kurulduğu andan itibaren yarar alıcıya geçeceği için Paulus Maevius'tan doğan çocuğu talep edebilir.

S. 5) Köle **Titia** doğum yaparken değil de **Maevius'un** dövmesi sonucu ölseydi 3. sorunun cevabı değişir miydi, neden? (5 puan)

Roma'da satıcının kusuru olmadan malda meydana gelen hasar alıcıya ait olurdu. Fakat eğer kusuru varsa hasar satıcının üzerinde kalırdı. Eğer satılan köle Maevius'un dövmesi sonucu

ölseydi Maevius kusuruyla malı hasara uğrattığı için hasardan kendisi sorumlu olur, satış parasını talep edemezdi.

OLAY II:

Juventius, Crassus'un kölesini uçurumdan aşağı iterek ölmesine neden olmuştur.

S. 1) Haksız fiil nedir? Bugünkü hukukumuzda haksız fiilin unsurları nelerdir? Roma Hukuku açısından bu olayda bir haksız fiil var mıdır? Varsa ne tür bir haksız fiil vardır? (10 puan)

Kusurlu ve hukuka aykırı bir davranışla başkasının mal veya şahıs varlığına zarar verilmesine haksız fiil denir. Haksız fiilin unsurları; davranış, zarar, uygun illiyet bağı, kusur ve hukuka aykırılıktan ibarettir. Bu olayda Juventius Crassus'un kölesini iterek ölümüne sebep olmuştur. Köle Crassus'un malıdır. Bu yüzden Crassus zarar görmüştür. Haksız fiilin öteki şartları da olayda oluşmuştur. Bu yüzden Roma Hukuku açısından da burada bir haksız fiil vardır.

*Roma'da belli haksız fiil türleri vardı. Burada mala verilen zarar söz konusudur. Bu haksız fiil türüne Roma'da *damnum iniuria datum* adı veriliyordu. *Damnum iniuria datum*'un olabilmesi için zararın fiili temas ile verilmesi de gerekiyordu. Somut olayda Juventius köleyi iterek öldürdüğü için bu şart da gerçekleşmiştir.*

S. 2) **Crassus, Juventius** aleyhine hangi davayı açabilir ve neleri talep edebilir? Kölenin ölmesi dolayısıyla **Crassus** kâr mahrumiyetine de uğramışsa yoksun kaldığı kârın da ödenmesini isteyebilir mi? (10 puan)

*Crassus, *actio legis Aquilia* davasını açabilirdi. Bu davanın sonucunda öldürülen kölenin son bir yıl içinde uğradığı en yüksek değeri talep edebilirdi. Haksız fiil dolayısıyla bir kâr mahrumiyeti de söz konusu olabilir. Örneğin köle bir başkasına kiraya verilmiş fakat ölüm dolayısıyla kira gelirinden mahrum kalınmıştır. Veya köle mirasçı olarak tayin edilmiş fakat henüz miras kabul edilmeden öldürülmüştür. Böyle durumlarda, haksız fiil dolayısıyla yoksun kalınan kâr da talep edilebilirdi.*

S. 3) **Juventius'un** köleyi iterek değil de korkutarak uçurumdan aşağı düşürdüğünü farz edersek, **Crassus'un Juventius** aleyhine **Lex Aquilia**'ya göre dava açma hakkı var mıdır, neden? (10 puan)

*Juventius köleyi korkutarak aşağı düşürmüştü, Crassus'un *Lex Aquilia*'ya göre dava açma hakkı bulunmamaktadır. Çünkü *actio legis Aquilia*'nın açılabilmesi için zararın müspet bir hareketle, maddî bir temasla verilmesi gerekirdi (*corpore corpori datum*). Ürküterek, korkutarak, kandırarak zarar verilmesi halinde bu şart gerçekleşmediği için zarar görenin dava açma hakkı bulunmuyordu.*

*Fakat bu kural, zamanla *paretor*'lar tarafından yumuşatılmış, Iustinianus Dönemi'nde ise tamamen kaldırılmıştır.*

S. 4) **Iniuria** nedir, bu olayda **iniuria** var mıdır, neden? (10 puan)

*Romalılar genellikle şahsa yönelik tecavüzleri **iniuria** olarak kabul etmişlerdir. **Iniuria**'dan söz edebilmek için bir kimsenin şahsına yönelik bir saldırının olması gerekiyordu. Mala yönelik saldırılar **iniuria** teşkil etmemekteydi. Kural olarak sadece hür kişilere karşı **iniuria***

yapılabileceği kabul ediliyordu. Köleler mal statüsünde olduğu için bunların şahsına yönelik saldırılar *iniuria* olarak nitelendirilmiyordu.

Somut olayda, *Juventius*, *Crassus*'un kölesini öldürmüştür. Her ne kadar kölenin şahsına bir zarar verilmiş olsa da, köle mal statüsünde olduğu için, mala verilen bir zarardan söz edilebilir. Bu nedenle *Juventius*'un davranışı *iniuria* değil, *damnum iniuria datum* suçunu oluşturur. Fakat *Juventius*, *Crassus*'a hakaret etmek amacıyla hareket etmişse onun bu davranışı *iniuria* teşkil eder. Bununla beraber, somut olaydan böyle bir sonuç çıkarmak mümkün değildir. Dolayısıyla bu olayda *iniuria*'nın olduğu söylenemez.

METİN SORULARI:

S. 1. Vekâletsiz iş görme nedir? Roma Hukukunda vekâletsiz iş görmenin genel özellikleri hakkında bilgi verdikten sonra tarafların birbirlerinden neleri talep edebileceklerini açıklayınız (15 puan)

Geçerli bir vekâlet ilişkisi olmaksızın bir başkasının işinin görülmesine vekâletsiz iş görme denir. Vekâletsiz iş görmede, iş sahibi ve iş gören olmak üzere iki taraf vardır. Bu ilişkide iş gören, aralarında daha önceden yapılmış bir anlaşma olmaksızın bir başkasının işlerini yapmaktadır. Roma'da vekâletsiz iş görme bir akit benzeri olarak kabul ediliyordu. Vekâletsiz iş görmeden eksik iki taraflı bir borç ilişkisi doğuyordu. Her zaman borçlu olan iş gören tarafta. O, başladığı işi bitirmek ve sonuçlarını iş sahibine devretmek zorundaydı. İş sahibi ise şayet iş gören masraf yapmışsa ödemek, zarar görmüşse tazmin etmek, üçüncü kişilere karşı borçlanmışsa bu borçları üstlenmek veya ödemek borcu altına giriyordu. Bu tür masraflar veya zararlar yoksa iş sahibi borç altına girmezdi. Ancak iş görenin talep edebileceği masraflar zorunlu masrafla ile faydalı masraflardı. Lüks masrafları isteyemezdi.

S. 2. Sebepsiz zenginleşme nedir? Şartları nelerdir? Roma Hukukunda sebepsiz zenginleşme türleri ve açılacak davalar hakkında bilgi veriniz. (15 puan)

Bir kimsenin malvarlığının, haklı bir sebebe dayanmaksızın bir başkasının malvarlığı aleyhine çoğalmasına sebepsiz zenginleşme denir. Şartları; zenginleşme, bu zenginleşmenin başkası aleyhine olması (fakirleşme) zenginleşmeye yol açan olay ile zenginleşme arasında illiyet bağı ve haklı bir sebebin bulunmamasıdır.

Roma Hukukundaki sebepsiz zenginleşme türleri ve davalı şunlardır:

1. *Solutio indebiti* (borç olmayan şeyin ödenmesi/tediyesi). Davası *condictio indebiti idi*.
2. *Condictio causa data causa non secuta* (gerçekleşmeyen sebep davası): Aynı isimle anılan dava açılıyordu.
3. *Condictio ob turpet vel iniustam causam*: Ahlâka veya hukuka aykırı olarak verilen şeylerin iadesi için açılan dava.
4. *Condictio furtiva*: Hırsızlık hâlinde hırsıza karşı açılan dava.
5. *Condictio sine causa*: Bu dava diğer sebepsiz zenginleşme hâllerinden birine girmeyen zenginleşmelerde açılabilirdi. Zamanla genel bir sebepsiz zenginleşme davası hâline geldi.

S. 3. Aşağıdaki sorulardan sadece bir tanesini cevaplandırınız. (İkisinin de cevaplandırılması hâlinde ilk cevap dikkate alınacaktır). (15 puan)

a) Stipulatio nedir? Genel özellikleri nelerdir?

Stipulatio, Roma'da bir sözlü akitti. Taraflardan birinin sorusu, diğer tarafın ise buna uygun cevabı ile kurulurdu. Stipulatio'nun kurulabilmesi için mutlaka kalıplaşmış belli sözlerin söylenmesi gerekiyordu. Bu nedenle sağır ve dilsizler bu akdi yapamazdı. Tek tarafa borç yüklerdi. Sadece vaat eden borç altına girerdi. Bir kalıp akit niteliğindedir. Stipulatio ile hemen her türlü sözleşme yapılabilirdi. Stipulatio'nun geçerli olabilmesi için şahit bulundurulmasına gerek olmadığı gibi belge düzenlemek de gerekmiyordu. Stipulatio sebebe bağlı olarak yapılabileceği gibi soyut (illetten mücerret) de olabilirdi.

b) Haksız fiil benzeri ne demektir? Roma'da haksız fiil benzeri olarak kabul edilen hâllerden birini açıklayınız.

Haksız fiilin olabilmesi için belli unsurların bir arada bulunması gerekmektedir. Roma'da haksız fiilin unsurlarını tam olarak taşımamakla beraber haksız fiile benzetilen borç kaynakları vardı. Bunlara haksız fiil benzeri adı veriliyordu. Böyle durumlarda kişiler bazen başkasının davranışından sorumlu tutuluyor bazen de kusuru olmadığı hâlde zararı tazmin etmek zorunda kalıyordu.

Roma'daki başlıca haksız fiil benzerleri şunlardı:

1. Hâkimin İhtilaf Konusunu Kendisine Mal Etmesi

Davaya bakan hâkim taraf tutar veya kararı vereceği gün mahkemeye gitmeyerek görevini yapmaz yahut dikkatsizliği yüzünden taraflardan biri zarar görürse, mesela formulada gösterilen miktardan azına veya çoğuna mahkûm ederek görevini suiistimal ederse sorumlu olurdu.

2. Bir Binadan Atılan Şeylerden Doğan Sorumluluk

Bir kimsenin malik veya kiracı sıfatı ile veya ücretsiz olarak oturduğu bir binadan bir şey atılmış yahut dökülmüş ve bu şekilde bir başkası zarar görmüşse, binada oturan kişi haksız fiil benzerinden dolayı sorumlu olurdu.

3. Umumi Geçit Yoluna Düşebilecek Şeylerden Doğan Sorumluluk

Düşmesi hâlinde yoldan geçenlere zarar verebilecek şekilde herkesin geçmesi âdet olan umumi geçit yoluna doğru bir binadan bir şey sarkıtılmış veya asılmışsa, zarar gerçekleşmese bile, o şeyi asan veya sarkıtan kişiden 10 altın (10.000 Sesters) talep edilebiliyordu. Bu dâva herhangi bir Roma vatandaşı tarafından açılabilirdi ve sorumluluk için binada oturanın kusurunun olması da şart değildi.

4. Gemiciler, Hancılar (Otelciler) ve Ahır İşletenlerin Sorumluluğu

Gemiciler hancılar (otel işletenler) veya ahırcılar (genel ahır işletenler), müşterilerin beraberlerinde getirdikleri eşyanın telef olması, bozulması veya kaybindan, özellikle hile ve hırsızlıktan, haksız fiil benzerinden dolayı sorumlu tutuluyorlardı. Bu sorumluluk bir kusursuz sorumluluktur. Bu nedenle, sayılan kişiler, mücbir sebep dışında beklenmedik hâllerden de sorumluydular.